

Muinainen maahanmuutto vaikutti myös juutalaisuuden syntyyn

Tero Alstola

Teologia.fi 20.9.2016

<https://teologia.fi/2016/09/muinainen-maahanmuutto-vaikutti-myoes-juutalaisuuden-syntyy/>

Maahanmuutto on ikivanha ilmiö, joka tunnetaan erityisen hyvin muinaisesta Lähi-idästä. Savitauluille kirjoitetut nuolenpäätekstit kuvaavat myös maahanmuuttajien elämää, ja parhaimmillaan yksittäisen perheen vaiheita voidaan seurata vuosikymmenten ajan. Muinaisen maahanmuuton vaikutukset tuntuvat yhä nykyaikana. Juudan asukkaiden pakkosiirto Babyloniaan vaikutti ratkaisevalla tavalla juutalaisuuden ja sitä kautta kristinuskon syntyyn.

Vuoden 2015 laajamittainen maahanmuutto Eurooppaan saattoi luoda vaikutelman, että suurten ihmisjoukkojen siirtyminen alueelta toiselle olisi uusi ilmiö. Ihmisten liikkuminen valtakuntien sisällä ja niiden välillä on kuitenkin jatkunut vuosituhansien ajan. Suurten kansanryhmien muuttoliikkeitä on kuvattu kirjallisissa lähteissä jo 4000 vuotta sitten. Hieman nuoremmat, Babyloniasta löydetty nuolenpäätaulut mahdollistavat jopa yksittäisten maahanmuuttajaperheiden elämän seuraamisen.

Siirtolaisuus ja väestön pakkosiirrot muinaisessa Lähi-idässä

Merkittävä osa muinaisen Lähi-idän maahanmuutosta tapahtui vapaaehtoisesti. Suuretkin ihmisjoukot liikkuiivat hakien turvallisuutta ja parempaa toimeentuloa. Toisaalta suurvallat käyttivät väestön pakkosiirtoa poliittisten ja taloudellisten päämääriensä ajamiseen.

Nykyisen Irakin alueella sijainnut Babylonia kehittyi suurvallaksi kuningas **Nebukadnessarin** valtakaudella 600–500-lukujen taitteessa eaa., ja valtakunta ulottui laajimmillaan Persianlahdelta Välimeren rannikolle. Valloitetujen alueiden väestöä kohtasi usein pakkosiirto Babyloniaan Eufrat-joen alajuoksulle. Jopa yli tuhannen kilometrin matka valtakunnan reuna-alueilta Babyloniaan taitettiin jalan, ja se kesti viikkoja.

Ne, jotka selvisivät matkan rasituksista, asutettiin Babylonian kaupunkeihin ja maaseudulle. Kaupungeissa tarvittiin työvoimaa rakennushankkeisiin sekä käsityöläisiä ja muita ammattilaisia hovin palvelukseen. Maaseudulla pakkosiirtolaisille annettiin viljeltäväksi kruunun maita, sillä hedelmällistä maata oli tarjolla runsaasti mutta työvoimasta oli pulaa.

Tekstilöytö avaa uusia näkökulmia pakkosiirtolaisten elämään Babyloniassa

Joissain tapauksissa meidän on mahdollista seurata yksittäisten maahanmuuttajien tai heidän jälkeläistensä elämää vuosikymmenten ajan. Kiehtova esimerkki tästä on satakunta hiljattain julkaistua tekstiä Al-Jahudun kylästä Babylonian maaseudulta. Tekstit on kirjoitettu nuolenpäämerkein vain hieman tulitikkurasiaa suuremmille savitauluille, ja ne ovat pääosin velka- ja kauppakirjoja, kuitteja ja vuokrasopimuksia. Ne ovat arkisia tekstejä, jotka kertovat verojen

maksusta kruunulle, härkien hankinnasta vetoeläimiksi ja muista maanviljelykseen liittyvistä rutiineista. Joukossa on myös avioliittosopimus ja perinnönjakoasiakirja.

Savitaulujen julkaisu osuu aikaan, jolloin terroristijärjestö ISISin harjoittama muinaisjäännösten tuhoaminen ja niillä käymä laiton kauppa ovat herättäneet runsaasti huomiota. Myös Al-Jahudun tekstit on hankittu antiikkimarkkinoilta, ja ne lienee löydetty laittomien kaivausten yhteydessä Irakissa 1900-luvun lopulla. Taulujen julkaisu ja näytteillepano museossa on herättänyt keskustelua siitä, miten tutkijoiden tulisi suhtautua antiikkimarkkinoilta hankittuihin muinaisjäännöksiin. Yhtäältä savitaulujen sisältämä ainutlaatuinen tieto halutaan saattaa yhteiskunnan ja tiedeyhteisön käyttöön, mutta toisaalta tekstien julkaiseminen tukee laitonta antiikkikauppaa Lähi-idässä. Tutkijat ovat tahtomattaan luomassa markkinoita esineille, jotka ovat osa alkuperämaansa kulttuuriperintöä.

Al-Jahudu, Juudan kaupunki Babyioniassa

Al-Jahudun tekstien päähenkilöitä ovat kuningas Nebukadnessarin Babyloonian pakkosiirtämät Juudan asukkaat ja heidän jälkeläisensä. Juudan valtakunnan liittäminen Babyloonian, sen pääkaupungin Jerusalemin tuho ja pakkosiirrot vaikuttivat ratkaisevasti myös juutalaisuuden syntyyn ja kehitykseen.

Osa pakkosiirretyistä Juudan asukkaista asutettiin Al-Jahuduun, 'Juudan kaupunkiin', eteläisen Babyloonian maaseudulle. Alue oli taantunut sotien seurauksena, ja Babyloonian kuninkaat siirsivät sinne uutta väestöä maanviljelyä vauhdittaakseen. Uudet yhteisöt nimettiin niiden asukkaiden alkuperän mukaan, ja alueelta tunnetaan Al-Jahudun lisäksi niin Egyptiläisten kanaali kuin Askelonin kylä.

Maanviljelystä ja liiketoimintaa – Ahiqamin perheen elämä Babyioniassa

Erityisen hyvin Al-Jahudun asukkaista tunnetaan **Ahiqam**-niminen mies. Ahiqamin isoisä **Samak-Jama** tai tämän isä oli saapunut Babyloonian pakkosiirtolaisena 500-luvun alussa eaa., asutettu Al-Jahudun kylään ja saanut viljeltäväkseen palstan kruunun maata. Maapalstat periytyivät isältä pojalle, ja niillä kasvatettiin erityisesti ohraa ja taatelipalmuja, jotka olivat alueen tärkeimmät viljelyskasvit. Samak-Jaman elämästä ei tiedetä paljoakaan, mutta hänen pojanpoikansa Ahiqamin liiketoimet tunnetaan hyvin.

Säilyneet asiakirjat osoittavat Ahiqamin harpanneen pientilallisesta liikemieheksi, joka osti kruunun virkamiehiltä veronkanto-oikeuksia. Ahiqam suoritti maksun könttäsummalla hopeassa mutta keräsi verot maanviljelijöiltä taateleina ja ohrana. Koska kerätty sato piti saada kaupaksi, Ahiqam ja hänen liikekumppaninsa panivat taateleista olutta, jota toimitettiin suurkaupunki Babyloonin myytäväksi.

Ahiqamin pojat jatkoivat liiketoimia isänsä kuoltua, ja perheen vaiheita voidaan näin seurata aina 400-luvun alkupuolelle eaa. Perheen vaiheet osoittavat, että pakkosiirtolaiset eivät olleet orjia ja heillä oli mahdollisuus taloudelliseen menestykseen. Toisaalta Ahiqamin ura oli poikkeuksellinen, eikä se edusta suuren enemmistön oloja. Keskimääräisen pienviljelijän leipä ei ollut leveä: maapalstan sadolla piti paitsi elättää perhe myös maksaa verot. Viljelijältä vaadittiin myös työ- tai sotapalvelusta. Jos sato jäi kehnoksi, viljelijä saattoi ajautua velkakierteeseen ja päätyä viljelemään omaa maataan vuokratilajanaan.

Pakkosiirtolaisuus vaikutti juutalaisuuden syntyyn

Ahiqamista ja muista Al-Jahudun asukkaista kertovat tekstit on kirjoitettu ajanjaksona, joka vaikutti ratkaisevalla tavalla Vanhan testamentin ja juutalaisuuden syntyyn. Jerusalemin temppelin tuho ja pakkosiirrot Babyloniaan olivat katastrofi, joka vaati selitystä. Tämä laukaisi tulkintaprosessin, jonka kuluessa Juudan kuningaskunnassa harjoitettu uskonto alkoi muuntua kohti juutalaisuutta. Väestönsiirrot Juudasta Babyloniaan vaikuttivat juutalaisuuden kautta välillisesti myös kristinuskon ja islamin syntyyn.

Vanha testamentti kertoo, että Babylonian pakkosiirtolaisuus päättyi Persian kuninkaan **Kyyroksen** valloittaessa Babylonin vuonna 539 eaa. Vaikka pieni joukko pakkosiirtolaisten jälkeläisiä näyttäisi palanneen Juudaan, nuolenpäälähteet osoittavat, että heitä eli Babyloniassa vielä 400-luvun lopulla eaa. Eufratin tulvatasanko Babyloniassa oli hedelmällistä viljelysmaata, joka tarjosi runsaamman elannon kuin Juudan karu vuoriseutu. Valtaosalla pakkosiirtolaisten jälkeläisistä ei ollut tarvetta palata Juudaan, vaan heidän koko elämänsä, perhe, toimeentulo ja omaisuus, oli Babyloniassa.

Vanha testamentti ei puhu maahanmuuttajista yhdellä äänellä

Siirtolaisuus ja pakolaisuus Lähi-idässä eivät päättyneet persialaisaikaan, vaan ne ovat jatkuneet katkeamatta tähän päivään saakka. Turvapaikanhakijat Syyriasta ja Irakista ovat tästä viimeisin esimerkki. Myös Juudan pakkosiirtolaisten tarina Babyloniassa päättyi lopulta maastamuuttoon. Pääosa Irakin juutalaisista muutti Israeliin 1950-luvulla, ja Bagdadissa heitä elää enää muutama jos sitäkään.

Babylonian pakkosiirtolaisuus vaikutti ratkaisevasti Vanhan testamentin syntyyn, mutta kirjoituskokoelma ei puhu maahanmuutosta ja muukalaisuudesta yhdellä äänellä. Yhtäältä muukalaista käsketään suojelemaan orvon ja lesken tavoin (5. Moos. 24), ja Ruutin kirja kertoo onnellisen tarinan moabilaisnaisen kotoutumisesta Juudan Betlehemiin. Toisaalta Israelin ja vieraiden kansojen välille vedetään toistuvasti tiukka raja, ja seka-avioliitot muukalaisten kanssa tuomitaan Esran kirjassa (9–10).

Vanha testamentti antaa äänen niin maahanmuuttoa vastustaville kuin siihen myönteisesti suhtautuville. Historian valossa on kuitenkin ilmeistä, että siirtolaisuus ja pakolaisuus ovat erottamaton osa ihmiskunnan elämää. Niin Euroopan kuin Lähi-idän nykyinen väestömosaiikki on syntynyt ihmisten liikkeessä alueelta toiselle vapaaehtoisesti tai pakotettuina. 2010-luvun maahanmuutto Eurooppaan on viimeisin lenkki vuosituhansien ketjussa.